

A TELEPÍTÉS KÉRDÉSÉHEZ

NAVIGARE necesse est, vivere non est necesse — helyesen alkalmazta Mattyasovszky Miklós, a Magyar Gazdaszövetség ankétjén a rómaiaknak ezt az elvét a telepítésre. Valóban: bármennyi akadály tomyosul is,—különösen ma— a magyar föld megfelelőbb megosztásának tervszerű előidézése elé, mégis cselekedni kell, még pedig amennyit csak lehet és minél előbb, még akkor is, ha ez némi áldozatokat kíván is. Alig van Magyarországon józanul gondolkozó államférfi, vagy közgazda, aki ezt a kijelentést alá nem írná. Tudvalévő dolog, hogy bizonyos cikkekben, elsősorban kenyérmagvakból a nagybirtok termel ugyan többet a piac számára, tehát a mezőgazdaságon kívüli rétegek élelmezésére, mint a kisbirtok, de ezzel szemben a tudomány minden cáfolaton felül álló tétele ma már, hogy utóbbi több embert tart el, mint előbbi. Magyarország népsűrűsége nemsokára eléri a négyzetkilométerenkinti 100 lelket. Az ipar fejlesztésének természetes előfeltételei hiányoznak, tehát a mezőgazdaságban kell céltudatos intézkedésekkel mindazt megtenni, ami azt minél több ember foglalkoztatására képessé teszi.

Az is általánosan elfogadott tétel, hogy olyan termelvények is vannak, melyekből a kisbirtok tud többet és jobbat előállítani a piac számára. Természetesen csak abban az esetben, ha üzemszerűen, tőkeerejében, avagy hitellehetőségeiben, továbbá az emberanyag megfelelő színvonalában és végül az értékesítés szervezettségében az előfeltételek adva vannak. Ezek a cikkek: az állatok és állati termékek, kertészeti termékek, gyümölcs és hasonló. Nagyrésze ezeknek éppen azok közé tartozik, amelyek kereslete ma a táplálkozási szükséglet irányváltozása következtében állandóan emelkedik és amelyekből való kivitelünk aránylag csekélyebb visszaesést szenvedett az utóbbi három válságos esztendő alatt. Tehát úgy látszik, a különlegesen kisgazda-termékeké a jövő, amiből következik, hogy a világgazdasági versenyre való teljes felkészülésünkhöz hozzátartozik, hogy birtokszervezetünkben is gondoskodjunk az ennek megfelelő átalakulásáról.

A csonka-ország felfokozott népsűrűsége és megváltozott külkereskedelmi helyzete tehát újabb, egyenesen a mai helyzetből eredő érvek a telepítés mellett mindazokon felül, melyek már a háború előtt is napirenden tartották a kérdést, mint például a mezőgazdasági munkanélküliek nagy száma, vagy pedig a társadalom nyugalmanak vagy a nemzeti biztonságának gondolata. Legfeljebb egy új érv jöhet még tekintetbe, nevezetesen az, hogy általános megfigyelés szerint a kisebb gazdaságok ellenállóképesebbnek mutatkoznak a gazdasági válságok idején. Ezt a jelenlegi helyzet is igazolja.

Telepíteni tehát kell és pedig a legkülönbözőbb és legkomolyabb okok folytán. Van azonban egy érv, melyet egymagában felhozni helytelen; ez pedig a birtokmegosztásnak tisztán számszerű állapota. Sajnos, legtöbben ebben vélik e nagy horderejű birtokpolitikai művelet legdöntőbb indokát megadni. Utalnak arra, hogy Magyarországon a művelhető területnek alig fele: 53.6%-a van a száz holdon aluli, tehát a kisbirtokosok kezén. Azonban ha már a birtokstatisztika adataival vonulunk fel, akkor legyünk kissé szakszerűbbek. Elsősorban vegyük figyelembe a kisbirtokosok mellett a kisbérelőket is, mert hiszen utóbbiak is kisgazdák. A kisbérletileg művelt földterületet újabb üzemsztatisztikai adatfelvétel hiánya folytán nem ismerjük pontosan, de a művelhető földterületnek 3—4%-ára mindenesetre becsülhetjük. Tehát: először is ezzel a számmal kell kiigazítani a fenti adatot. De még lényegesebb az, hogy a birtokstatisztika a nagybirtokok közt sorol fel sok olyan földet, amely voltaképpen kisgazdaságok üzemét egészíti ki. Idetartoznak a közös tulajdon különböző formáinak rovatában nyüvátartott 100 holdon felüli erdők és legelők, stb., amelyek tisztán tulajdonilag ugyan nem, de gazdasági rendeltetésüket tekintve, — mivel használatukban túlnyomó részt kisgazdaságok osztozkodnak — tulajdonképpen szintár az utóbbiak birtokállományához tartozókként foghatók fel. Ez a földterület szintén kiad legalább 3—4%-ot. Vagyis nem 53, hanem körülbelül 60%-a a művelhető területnek van a kisgazdaságok kezén. Végül természetszerűleg állandóan szem előtt kell tartani azt is, hogy a kisüzem sajátlagos területe a szántóföldi művelés, ennek folytán nem az összes, hanem a szántóföld-területben való részesedése — nálunk 68% — a legjellemzőbb.

Kétségtelen, hogy vannak országok, amelyekben a kisbirtok részesedése az ország területéből lényegesen nagyobb. De, ha nem szándékoság, akkor tudatlanság állandóan úgy beállítani a magyar birtokmegosztást, mintha az a művelt Európában a legelmaradottabb volna. Amennyiben a kisbirtokosok tulajdonában lévő terület arányszámát vesszük alapul, akkor egészen meglepő közelségben állunk több oly országhoz, amelynek nem hánytorgatják fel annyit a birtokmegosztási viszonyokat, mint nekünk. így például — hangsúlyozzuk, tisztán a tulajdonmegosztás alapján — Németországban a földterület 57%-a, Lengyelországban annak 53%-a, Spanyolországban annak 49%-a jut a 87 kát. holdon aluli birtokokra; Angliában 48%, Skóciában 33% a 104 kát. holdon aluli, az U. S. A.-ban 40% a no kát. holdon aluli» Canadában 37% a 126 kát. holdon aluli birtokok részesedése. Igaz» hogy ezek közül egyes országokban a kisbérletiek révén a kisüzemek részesedési aránya kedvezőbb; azonban a földjáradék mégis a tulajdonosé, tehát az említett országok területének aránylag nagy részén közép- és nagybirtokosoké.

Ezek az adatok, bár az egyes országok statisztikai számításainak eltérő volta miatt nem teljesen hasonlíthatók össze, mindenesetre azt mutatják, hogy birtokmegosztásunk állapota miatt oly nagyon sok restelni valónk éppen nincsen. Korántsem akar ez a megállapítás a telepítés szükségessége ellen irányulni. De igenis figyelmeztetni akar arra, hogy a birtokszervezet ugyanúgy, mint minden, ami a mező-

gazdasággal kapcsolatos, bizonyos mértékben függvénye a természeti és piaci viszonyoknak. Oly birtokmegoszlás tehát, amely talán Dániában vagy Hollandiában ideális, nem feltétlenül jelenti az optimumot például Magyarországon. Amíg nekünk egyik főtermékünk a gabona, addig nyilván nem kívánatos oly messzemenő birtokelaprózás, mint a hollandiai. Svájcban, ahol szántóföldek úgyszólván csak elpettyegtetve vannak a havasok alján meghúzódó völgyekben, egészen természetes, hogy ritkaság az 50 hektárt meghaladó földbirtok. Ezzel szemben tulajdonilag az 1000 holdasok közé tartoznak a közbirtokossági legelők és erdők. Ugyanilyen birtokviszonyok abszurdumot jelentenek az Alföldön, annak sík területén, erdőben és legelőben szegény világában. A legjellemzőbb azonban talán az U. S. A. és Canada, ahol állandó telepítés folyik és az átlagos birtoknagyság mégis elég magas. Miért? Mert a természeti és a piaci viszonyoknak ott oly birtoknagyság felel meg, amely Hollandiában, vagy Dániában már latifundiumot jelent. Az extenzitás és intenzitás vastörvénye ez, elsősorban annak függvénye az optimális birtoknagyság. De viszont fordítva is: az intenzitás bizonyos fokának a lehetősége előfeltétele a megfelelő mértékű birtokelaprózásnak.

Ugyanilyen elhamarkodott nézetek uralkodnak a magyar földbirtokreform számszerű kereteit illetőleg. Nem beszélünk most arról, mennyire volt helyes és őszinte az elgondolás és milyen a végrehajtás; tisztán arról van szó, hogy a mozgósított földterület alkalmas lett volna-e egészségesebb birtokviszonyok kialakítására. Ennek jellemzése végezt hasonlítsuk össze a földreform következtében 100 holdon aluli birtokok kezére került földterület arányát, amely kereken 8%-ot, illetve, ha a kisbérletektől eltekintünk, 7%-ot tesz ki, a többi közép- és kelet-európai háború utáni földreform hasonló arányszámával (a világhírű német telepítési szakértő, Sering professzor összeállítása alapján).

Új tulajdonos kezére jutott az összterület minden 100 holdjából:

Lettországban	56
Észtországban	48
Csehszlovákiában	29
Romániában	20
Litvániában	15
Görögországban	9
Jugoszláviában.....	8
Magyarországon	8
Lengyelországban.....	4
Finnországban.....	4
Bulgáriában	2

Görögországot kivéve tehát valamennyi, ami a fenti sorrendben előttünk van, utódállam, amely a hálás örökösök szokása szerint szét-hordta a hagyatékot, alighogy az előd behunyta a szemét. Még pedig a legkíméletlenebb módon, tekintve azt, hogy az előd az azelőtt uralkodó nemzetiség volt. A faji brutalitás alkalmazása nélkül semmi-esetre sem lehet oly földreformokat végrehajtani, amilyenek egyes utódállamokban voltak. De különben a helyzet ott, legalább is egyik-másikban, azáltal is könnyebb volt, hogy a nagybirtokosok tulajdonában lévő föld nagyrésztét évtizedek óta kisbérlők művelték és mert ezek egyszerűen tulajdonul kapták ezt a földet.

Az új gazdáknak juttatott földterület arányszámai már lényegesen alacsonyabbak:

Lettorszáiban	21%
Romániában	17%
Esztszozsáiban	15%
Csehszlovákiában	14%
Magyarországon	7%
Görögorszáiban	6%
Lengyelorszáiban	4% stb.

Mint látjuk, ebben az összeállításban Magyarország lényegesen előbbre jutott a sorrendben. És valóban: két teljesen különböző dolog új gazdát teremteni, vagy pedig csupán tulajdont adni annak, aki valamely földterületen már régen gazdálkodik. Az utóbbi esetében mindössze ki kell jelenteni, hogy te bérlő ezután nem fizetsz bért, tulajdonos leszel, te volt tulajdonos pedig ezentúl nem leszel az és vagy kapsz valamit vagy nem. De aki a földön tovább gazdálkodik, az ott már gyökeret vert, tőkével ellátott, komplett gazdasággal bíró és életképességét már igazolt valaki. Ellenben a telepítés azt a sokkal nehezebb feladatot jelenti, hogy a tulajdonban bekövetkezett változáson kívül a gazdálkodó személye is megváltozik. Tehát először a megfelelő embert kell kiválasztani, azután pedig annak számára gondoskodni mindarról, ami az előbbi esetben már megvolt: a helyi viszonyok ismertetéséről, a gazdálkodáshoz szükséges tőkéről és vállalkozási képességről, stb.

Közel egymillió háromszázezer kát. hold cserélt gazdát a földreform révén. Ha ezzel azt a birtokkategóriát erősítették volna, amely gazdasági szempontból a legegészségesebb, nemzeti szempontból pedig a társadalom gerince, tehát a nagyobb kisgazdaságokat, akkor a földreform lényegesen átalakította volna a magyar birtokszervezetet és ma a nagyarányú telepítés sem volna oly sürgős. Ehelyett azonban a földreform eredménye az lett, hogy éppen az említett csoport viszonylagos birtokállománya csökkent, ellenben megkétszereződött a törpebirtokosok száma és a művelésükben álló terület nagysága. Ebből mindenesetre következtethetjük, hogy valamely birtokpolitikai művelet hatása nem attól függ, mekkora földterületet mozgósít, hanem attól, hogy tervszerűen hajtják-e végre és életképes egzisztenciákat teremtet-e.

Nyilvánvaló, hogy csak az ábrándozhat évenként többszázezer holdnak új telepítések kezére való juttatásáról, akit az utódállamokban végrehajtott birtokreformok számszerű adatai elkápráztatnak és aki éppen ezért nem lát kellő szakszerűséggel a dolgok mélyére. Arról természetesen szó sincs, hogy a földbirtokreformot védelmünkbe vegyük. Hangsúlyozni csupán azt akarjuk, hogy az általa megmozgatott földterülettel, kellő felhasználás esetén, igen lényeges mértékben át lehetett volna alakítani a magyar birtokmegoszlást. De bizonyos az is, hogy újabb ily arányú és ugyanannyi idő alatt lezajló földmegmozgatás Magyarországon megint csak agrárrevolúciószerű jelenségek közepett és ilyenszerű eredménnyel bonyolódhat le, amint az 1920-as földreform is tulajdonképpen levezetett agrárforradalom volt. Ilyenből pedig ugyancsak elege van mindenkinek és a telepítést

éppen azért hangsúlyozzuk, hogy szembehelyezzük az ilyen föld-reformszerű megrendülésekkel.

A forradalmi jelleg ott kezdődik, amikor elvvé teszem, hogy az eddigi tulajdonos akarata ellenére is elvehetem a földet. Erre az útra lépni igen veszedelmes dolog. Még a demokrata-szocialista forradalom mámorában meghozott német telepítési törvény is igen óvatos volt ebben a tekintetben, noha a kisajátítás esetére is a teljes kártalanítást rendelte el. A kényszervásárláshoz is természetesen vagy pénz kell, vagy pedig kötvények felvevására képes tőkepiac. Enélkül csak elkobzással lehet földhöz jutni. Az aztán már mellékes, hogy az ilyen radikális intézkedést milyen formába öltöztetik. Például földnek örökösödési illeték címen való elvétele sem más, ha a kulcs bizonyos mértéket meghalad is, különösen ha az 20—30 százalékot eléri. Vannak ugyan vagyoni jogiig konszolidált országok, ahol előfordul ily magas örökösödési illeték, de ott először is a végrehajtásban sokat enyhítenek, másodsor pedig nincs kötelezővé téve az illető hányadnak természetben való leadása. Normális kulcsú örökösödési és vagyónáruházási illetéknek birtokpolitikai célokra természetben való leadása egészséges gondolat, melyet már mintegy 12 évvel ezelőtt felvetett a jelenlegi igazságügyminiszter, Lázár Andor egy a Magyar Gazdaszövetségben tartott előadása alkalmával. Ilyen módon állandóan juthat az állam kisebb földterületekhez, melyeket a helyi birtokmegosztási aránytalanságok kiegyenlítésére igen célszerűen használhat fel. Persze tervszerű telepítési akció szempontjából e földdarabkák nem sokat jelentenek.

Arra azonban igazán nem gondoltak még, hogy a vagyónáruházási illeték kulcsát is felcsigázzuk 20—30%-ra, a természetben való leadás kötelezettsége mellett, mint ezt egyesek javasolják. Ennél sokkal őszintébb és célravezetőbb volna a kisajátítás kártalanítás nélkül. Míg ugyanis az utóbbi esetén ott veszek el földet, ahol arra telepítés céljából szükségem van, addig a vagyónáruházási illetéknek nevezett elkobzás esetén ki vagyok szolgáltatva a véletlennek. A javaslattévők egyébként nyugodtak lehetnek, hogy az eredmény igen sovány lenne; mert senki sem adna el földet. És ez szerencse. Mert úgy a kisemberek megélhetése, mint a mezőgazdasági termelés színvonalának emelkedése nagyon kívánja ugyan a kisbirtokok erőteljes növelését, de egyik érdekében sem kívánatos nálunk, hogy a nagybirtok egyszerre teljesen eltűnjék. Valóban meglepő, hogy még most is fel-felbukkan az az ideológia, amely 500 hektár legmagasabb megengedhető birtoknagyságot kíván megállapítani. Azt hitük, hogy a földnek a sakktablával való efajta összetévesztése végleg el van temetve Búza Barna törvényjavaslatával.

A föld bizonyára más természetű eleme a nemzeti vagyonnak, mint az ingó tőke, bár az sem Csáky szalmája. A telepítés kérdésével ma éppen azért időszerű a foglalkozás, mert ma, úgy látszik, a föld kérdése könnyen megoldható, anélkül, hogy a telepítés lebonyolítására megszerezhető tőkének számottevőbb részét lekötné. Mert kétségtávol abban a figyelmeztetésben is van valami, hogy akkor, amikor oly rossz a konjunktúra a mezőgazdaságra, óvatosnak kell len-

nünk új mezőgazdasági vállalkozók teremtésében. Persze erre könnyű a válasz is: aki ma, a jelenlegi alacsony földárak és beruházási költségek mellett rendezkedhet be a békebelinél is kedvezőbb hitelfeltételeikkel, annak, ha gazdának való, ma is meg kell tudnia élnie.

Tehát a kedvező és kedvezőtlen körülmények összehasonlításában a mérleg mégis a telepítés időszerúsége felé billen és pedig elsősorban azért, mert ma nem oly nagy probléma a föld megszerzése. Hangulatilag sem: a nagybirtok is szívesen adna túl földjének egy jó részén, többön, mint amennyit fel lehet használni. De gazdaságilag sem: nagyobb tőkék lekötése nélkül, tisztán hitelműveletekkel is lehetségesnek látszik földhöz jutni. Azonban az a beállítás, amely az illetékes társadalmi szervek közelmúltban lefolytatott tanácskozásai-ból kialakuló tervet úgy tünteti fel, mintha az csupán a pillanatnyilag fennálló földszerzési lehetőségekre akarna építeni, határozottan téves. Bár azt sem lehet mondani, hogy az az 534.000 hold, amely, mint fizetéképtelen adósok földbirtoka, ma tekintetbe jön, komoly telepítési program alapját magában véve is nem alkothatná. Hiszen a területileg tízszer nagyobb Németbirodalomban 1915-től 1930-ig összesen: 631.560 hektár területet használtak fel telepítésre.

Ezzel a 2—20 hektár közti üzemek összes területét 2.15%-fcal emelték — 11 év alatt! Egyoldalúság a telepítésnek csupán területi kereteit tartani szem előtt. Az időbeliek talán még fontosabbak. Vagyis a telepítés műveletének állandóan folyni kell, nemcsak ma, hanem száz év múlva, ez az állami gondoskodásnak éppoly természetes része, mint a szegényekkel vagy a munkanélküliekkel való törődés. Éppen ezért kell olyan programot alkotni, amely ma, a nehéz viszonyok közt is, de később, a fordított helyzetben is, amikor talán a föld lesz drága és a tőke olcsóbb, lehetővé teszi a művelet folytatását. Ezt minden szakember tudja és terveit nem is építi fel csupán az adóhátralékok dmén leadandó, valamint az eladósodott gazdától, illetve azok hitelezőitől megszerezhető földekre, hanem oly megoldásokat is keres, amelyek révén állandóan jut föld a kis egzisztenciák számának növelésére. Az illetékes és a kérdéshez értő tényezők eléggé tisztában vannak azzal, hogy a telepítést magasabb szempontoknak kell irányítaniok. A legmagasabb szempont mindenesetre az, hogy a telepesek élni és boldogulni tudjanak és számuknak szaporodása a magyar mezőgazdaság erősödésével és színvonal emelésével járjon együtt. Intó példa a földreform, amely félmilliónál több embernek juttatott földcskét. Ezek nagyrésze ma talán jobban küzködik, mint azelőtt. Kevésbé a konjunktúra romlása miatt, hiszen azokon az egy és másfél holdakon, amennyit túlnyomórésztük kapott, piacra termelni úgy sem lehet, hanem inkább azért, mert különböző mulasztások miatt a föld nem hoz annyit sem, amennyi a törlesztés és a közteher. A példa arra figyelmeztet, hogy telepíteni is csak jól szabad, vagy sehogy.

Nálunk, különösen a fiatalabb agrárpolitikus generáció túlságosan a földreform benyomása alatt gondolkodik, amikor földbirtokmegosztás korrigálásáról van szó. Tudja ugyan, hogy az előző reform milyen következményekkel járt, de azt hiszi, hogy a megosztás újabb

szabályozása ismét csak egy vagy több, hasonló keretek közt lebonyolított, mondjuk lökésszerűig lefolytatódó eljárással történhetik. Holott telepítés alatt éppen ellenkezőleg állandó, a lehető legnagyobb körültekintéssel megszervezett, az érdekeltek boldogulását minden körülmények közt biztosítani törekvő műveletet értünk, amely az előbbivel szemben simán, fokról-fokra alakítja át a birtokmegosztást, és amelynél a tervszerűség fontosabb, mint hogy mekkora területet osztanak ki. A kormány feladata azokról az eszközökről gondoskodni, amelyek a telepítésnek a szociális és gazdasági viszonyok által megkívánt keretek közt való folytatásához szükségesek. De meg kell egyúttal őriznie józanságát is minden pártpolitikai vagy demagóg befolyással szemben, mert a teleses sorsáért csak részben felel ez maga, legalább fele részben az állam. Aki tehát telepítési programot állít fel, annak számolni kell azokkal a reális lehetőségekkel, amelyek az állam számára kínálkoznak.

E realitások közül a legkérelhetlenebb a tőke kérdése. Lakóhely, felszerelés és forgótőke nélkül nem szabad elindítani az új gazdát vagy törpebirtokhoz jutott mezőgazdasági munkást. Annál kevésbbé, mert hiszen tőle intenzívebb gazdálkodást várunk, mint amilyent folytattak ugyanazon a földön ő előtte. Enélkül nem boldogul. Ez az intenzitás részben ugyan az általa kifejtett munkatöbbletnek az eredménye, de kétségkívül függ attól is, hogy ingó beruházással és a szükséges minimális forgótőkével el legyen látva. Neki magának legfeljebb igen csekély tőke áll rendelkezésére, tehát az üzem túlnyomó részben hitelre van építve. Kedvező konjunktúrában talán elbírná a normális kamatlábat, ma azonban ez a biztos tönkremenést jelentené számára, tekintve azt, hogy a gazdaság értékének 80—90%-áig terhelné a hitel. Ebből ismét következik az, hogy a normális pénzpiaci feltételek mellett aligha lehet a szükséges kölcsönt előteremteni. Akárhogy forgatjuk is a dolgot, a vége az, hogy vagy az állam teremti elő a pénzt, vagy ő vállal érte kezességet, vagy ő járul hozzá a kamatláb mérsékléséhez. Bizonyos mértékben lehet ugyan magántőkére is számítani, de csak abban az esetben, ha állami garanciát kap. Semmi esetre sem szabad azonban a tőke előteremtése céljából is erőszakos eszközökhöz folyamodni, mint pl. ezt Matolcsy Mátyás javasolja, aki a telepítés pénzügyi eszközeinek előteremtése céljából az ingó vagyont is hasonló radikális, bár valamivel mérsékeltebb illetékekkel sújtaná, mint a földet. Az ilyen rendszabályok csak arra volnának alkalmasak, hogy a telepítést a társadalom összes osztályainál — a demagógiától felizgatott földproletárokat kivéve — már eleve ellenszenvesen vezesse be. Hibája a javaslatnak az is, hogy noha a telepítést nemzeti feladatnak fogja fel, az ennek érdekében történő igen erőteljes illetékkirovásban különbséget tesz a vagyon két kategóriája — az ingatlan és ingó—között az utóbbi javára. Számos simább és célravezetőbb módja van a telepítési pénzügyi problémák áthidalásának, amelyek közül kellő mérlegelés után nem lesz nehéz megtalálni a hiteléletet legkevésbbé zavaró és a telepítés megfelelő mértékben való megindítására alkalmas eljárásokat. Amennyiben áldozatokról van szó — és ez elkerülhetetlen —, azokat valamennyi osztály-

nak viselnie kell, még pedig úgy, hogy az állam járul hozzá a maga eszközeiből, amelyeket a közteherviselés elve alapján szerzett.

Nem mellékes az a kérdés sem, kiből adódjék a telepítés emberanyaga. Éppen mert a föld a magyar nemzeti vagyon legértékesebb része, csak olyannak szabad azt adni, aki azzal bánni tud. Bizonyos szociális szempontok kétségtelenül figyelembe jönnek a telepések kiválasztásánál, de azok túlzott érvényesülését semmiképpen sem volna helyes megengedni, mert megint csak a földreform keserves csalódásai várnának úgy a telepésekre, mint az országra. Még az sem feltétlenül minősítő körülmény, hogy valaki eddig is a mezőgazdaságban dolgozott. Lehet valaki kiváló béres, ispán, vagy akár gazdatiszt és mégsem alkalmas arra, hogy önálló telepes-gazda váljék belőle. Más az, alkalmazottnak lenni és más önálló vállalkozónak. Hogy az utóbbi hivatásra mily tulajdonságok minősítik az egyént, azt persze külső ismérvek alapján nehéz megállapítani. De hogy az egyéni kiválasztás mennyire fontos, azt már Darányi idejében is elismerték és éppen ezért a pályázó egyéniségéről még a döntés előtt addigi lakóhelyén személyes helyszíni tanulmányozással szerzett tájékozódást a telepítési hatóság.

Az emberanyag kérdése is a tempó mérséklésére figyelmeztet. Legalkalmasabbnak látszanak a kisgazdacsaládokból származó fiúk. Persze ezeket előbb arra kellene szoktatni, hogy ne vonakodjanak elhagyni falujukat és az apai földet. Az elemít követő földművesiskola ismereteivel is fel kellene őket szerelni előzetesen. De így azután jó anyagot adnának, mert hiszen a saját kockázatra való gazdálkodást, az önmagukról napról-napra való gondoskodást már megszokták az apai házban, szóval bizonyos vállalkozói szellem van bennük. Ez természetesen nem az egyetlen alkalmas telepítési anyag. Nagyon nagy választék azonban, olyan, amely évente néhány tízezer telepítésre alkalmas egyént tudna nyújtani, ma aligha van az országban. Az Önálló kisgazdának is, sőt talán elsősorban annak, a kultúra és szaktudás bizonyos fokán kell állnia, hogy a mezőgazdasági termelés és értékesítés korszerű színvonalán saját lábán megállhasson. Illúzió volna azt hinni, hogy a magyar agrártömegek többsége ezt a fokot elérte. A telepítés szükségessége egy okkal több, hogy e szaktudást és műveltséget velük minél előbb elsajátíttatni igyekezzünk, de amíg ez meg nem történik, az óvatosság helyénvaló. Mit tesz a szakértelem és tudás a telepítésben, világosan mutatja a felvidéki cseh és a délvidéki dobrovoljác telepések összehasonlítása.

Egyszóval akármelyik oldalról: a föld, a pénz, vagy az ember oldaláról nézzük is a kérdést, éppen elég figyelmeztetést találunk, hogy ne dobálózzunk számszerű minimumokkal. Vannak teljesen normális termetű és kevésbé tökéletes termetű emberek. Szervezete mindkettőnek egyforma. Ugyanígy vannak egészségesebb és kevésbé egészséges felépítésű nemzeti társadalmak, de ezeknél is a kevésbé egészséges éppúgy szervezet, mint a másik. Tehát itt sem lehet az egészségesebb felépítés érdekében, máról-holnapra erőltetett elváltozásokat előidézni, anélkül, hogy ennek káros hatása valahol ne jelentkezne. Különösen áll ez a földbirtokmegosztásra, amely egyik leg-

alapvetőbb strukturális tényezője a nemzeti társadalom felépítésének. Éppen mert ilyen alapvető, csak fokozatosan lehet, de viszont állandóan kell vele foglalkozni. Ebben a pillanatban a legfontosabb a munka megindítása. Minthogy állandó, évtizedekre tervezett műveletről van szó, a kezdet nehézségei, hibái és esetleg helyenként mutatózó eredménytelenségei sem riaszthatnak vissza, feltéve, hogy eleinte bizonyos fokig kísérletszerű óvatossággal járunk el. A tanulságok, a tőkeerő és az emberanyag kereteinek kiszélesedésével párhuzamban lehet fokozni az ütemet és lépést tartani annak az üzemmegkötésnek, illetve birtoknagyságnak szaporításában, amely az ország általános gazdasági helyzetének leginkább megfelel. Napjaink szociális államára e téren nagy és szép hivatás vár, a nemzet pedig elvárja összes osztályaitól, hogy őt annak teljesítésében támogassák.¹

IHRIG KÁROLY

¹ Fenti cikk régi munkatársunktól, aki kitűnő szakismereteit ma már felelős állásban érvényesítheti, több ponton eltér Matolcsy Mátyás hasonlótárgyú cikkétől (Magyar Szemle 1933 jón.). Amiál öröndetesebb, hogy a tények oly mérlegelése is, mely a felelősséggel jár, végső fokon szintén a telepítési akció mielőbbi megindítását hozza konklúzió gyanánt.

A szerk.